

НІ! Я ЖИВА! Я БУДУ ВІЧНО ЖИТИ!

Я В СЕРЦІ МАЮ ТЕ, ЩО НЕ ВМИРАЄ...

25 лютого 1871 року родина відомої письменниці Олени Косач (Олени Пчілки) та правника Петра Косача поповнилася ще одним обдарованим членом сім'ї – дівчинкою Ларисою, яка пізніше візьме псевдонім Леся Українка і стане одним із символів української національної ідеї та культури.

Леся Українка росла надзвичайно обдарованою дитиною. Уже в чотири роки вона навчилася читати, у дев'ять – написала перший вірш Надія, у 13 – вперше опублікувала свої поезії під псевдонімом. Про обдарованість дівчини свідчило і те, що у 14 років вона видала свою першу поему Русалка і два переклади повістей Гоголя, а у 19 написала підручник Стародавня історія східних народів.

Однак Леся Українка була не тільки письменницею та поетесою, а ще й перекладачем. Вона знала понад 10 мов: українську, французьку, німецьку, англійську, польську, російську, італійську, грузинську, латину та давньогрецьку. А ще у поетеси був неабиякий талант до малювання і музики, зокрема гри на фортепіано.

Але її життя різко змінила хвороба. У 12 років дівчинці діагностували туберкульоз кісток. Їй прооперували ліву руку, через що довелося відмовитися від музичної кар'єри.

Відтоді все життя Леся Українка була вимушена лікуватися і часто переїжджати у місця, які сповільнювали розвиток хвороби. Ними були Єгипет, Італія, Крим і Грузія.

Своє життя Леся Українка зв'язала з Климентом Квіткою, з яким познайомилася на зібранні літературно-артистичного гуртка Київського університету. Вони одружилися, коли поетесі було 36 років. А вже за шість років Климент Квітка став вдівцем.

Лесі Українки не стало у віці 42 років. Вона померла в Грузії, поховали її на Байковому кладовищі в Києві.

Маловідомі факти життя

Лесю Українку переважно згадують як поетесу і письменницю, але вона була ще й фольклористкою і знала близько 500 народних пісень.

Саме Леся Українка зі своїм чоловіком Климентом Квіткою були першими українськими фольклористами, які почали записувати виконання народних співів на фонограф. Її фольклористична праця Купала на Волині побачила світ у 1891 році. А вже останній великий цикл пісень з голосу поетеси записав Климент Квітка у 1913 році.

А ще завдяки Лесиній геніальності розвивалась не тільки фольклористика, а й українська художня мова. Адже саме поетесі ми сьогодні завдячуємо тим, що маємо такі слова, як напровесні та промінь.

Дещо загадковим є і походження псевдоніму Українка. За однією з версій, письменниця обрала його сама. Вона дуже любила свого дядька публіциста і громадського діяча Михайла Драгоманова, а він інколи підписував свої твори як Українець.

Але є ще одна менш відома версія. Начебто псевдонім Українка доньці обрала Олена Пчілка. Їй здавалося, він прямо вказує на культурну ідентичність і водночас дає зрозуміти читачам львівського часопису Зоря, куди надіслали Лесині поезії, що авторка родом не з Галичини.

Спадщина

Творчу спадщину Лесі Українки з найменшим натяком на самобутність української нації за радянських часів ретельно ховали або цензурували. Але все ж після себе письменниця залишила поетичні поеми, прозові твори, понад 270 віршів, публіцистичні статті, а також переклади світової класики.

Найбільш відомими у її творчій спадщині є збірки поезій На крилах пісень, Думи і мрії, Відгуки, поеми Давня казка, Одно слово, драми-поеми Кассандра, В катакомбах, Лісова пісня, Камінний господар, Бояриня.

Так, драму-феєрію Лісова пісня літературознавці називають шедевром української і світової літератури та драматургії. У ній показано конфлікт між високим ідеалом і дріб'язковою буденщиною, вічне протистояння між світлим і темним у людській душі.

А драма Бояриня побачила світ тільки у 1989 році. Все через те, що твір присвячений драматичним подіям історії України. Тут Леся Українка описує одну з найтрагічніших сторінок — період Руїни. Коли на території України між різними гетьманами йшла боротьба за владу, чим підступно скористалась Москва, все більше намагаючись взяти український народ під свою опіку.

Та попри пильне око цензорів, ще за часів СРСР за творами Лесі Українки зняли з десяток фільмів і поставили не одну виставу.

А вірші Лесі Українки сьогодні використовують у своїй творчості українські гурти та сольні виконавці. Так, у 2019 році український гурт Бумбокс записав ліричну пісню Плющ на слова поетеси, у 2022 році А. Пивоваров та О. Полякова дуетом заспівали пісню на вірш Тішся, в 2023 році співачка KRUTЬ покклала на музику вірш «Contra spem spero!».

Єдиний мужчина в українському письменстві

Такими словами охрестив свого часу Лесю Українку Іван Франко. Попри важку хворобу поетеса завжди була сильна духом. У своїх творах вона переконувала український народ у тому, що він може претендувати на визнання й славу, що українська нація – самобутня.

Через свою хворобу Леся Українка часто була за кордоном, але щоразу, коли поверталася в Україну, їй було боляче усвідомлювати залежність і неволю рідної країни.

– Розглядаюся я собі на тую Європу та європейців. Ніби я приїхала в якийсь інший світ — краший світ, вільніший. Мені соромно, що ми такі невольні, що носимо кайдани і спимо під ними спокійно, – писала вона у листі своєму дядькові Михайлу Драгоманову.

Але Леся Українка не сиділа склавши руки і не жалілася. Вона визначила для себе фронт, на якому воювала до кінця своїх днів. Вона боролася за те, щоб українська нація зробила хоч ковток тієї свободи, якою поетеса насолоджувалася за кордоном у Європі.

Саме тому Леся Українка перекладала твори таких світових класиків, як Шекспір, Данте, Байрон, Гюго, Міцкевич. Вона прагнула показати інший світ, щоб надихнути тогочасну українську інтелігенцію на боротьбу за краще майбутнє для своєї країни.

У листах вона ніколи не боялася чітко висловлювати свою позицію і наголошувати на тому, що Україна повинна бути самостійною і незалежною державою.

– Пора стати на точку, що братні народи – просто сусіди, зв'язані, правда, одним ярмом, але, в ґрунті речі, зовсім не мають ідентичних інтересів, і через те їм краще виступати хоч поруч, але кожному на свою руку, не мішаючись до сусідської внутрішньої політики, – писала вона громадському діячеві Михайлу Кривинюку.

Тому справжня роль Лесі Українки у становленні української державності, у розвитку національної ідеї та культури дуже недооцінена. Звісно, радянська влада не могла допустити, щоб суспільство побачило щось подібне.

Але наразі є хороша можливість дослідити, переосмислити і відкрити щось нове у творчості Лесі Українки. А ще є можливість віддати належну шану поетесі.

Бо, як свого часу сказала письменниця Оксана Забужко, Леся Українка видала українцям паспорт, що вони – культурна і європейська нація.

Саме тому 25 лютого було запропоновано відзначати День української жінки, також відомий як День українки, на честь дня народження видатної української письменниці та громадської діячки Лесі Українки. Це свято призначено для вшанування внеску жінок у суспільний, культурний та економічний розвиток України.